Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Fframwaith Perfformiad a Gwella ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol

Canllawiau: Deall profiadau a chanlyniadau – Medi 2021

Mae'r canllawiau hyn yn cynnwys:

Pennod / Cynnwys

1. Cyflwyniad 2
2. Diffiniadau a ddefnyddir yn y canllawiau hyn 5
3. Pwysigrwydd deall profiadau a chanlyniadau 7
    3.1. Cyflwyniad 7
    3.2. Y gwahaniaeth rhwng profiadau a chanlyniadau 7
    3.3. Deall llesiant 8
4. Ffyrdd o ymgysylltu â dinasyddion 11
    4.1. Cyflwyniad 11
    4.2. Dulliau a ddefnyddir yng Nghymru 11
    4.3. Creu adnoddau a dulliau pwrpasol 16
        4.3.1.Arolygon 16
        4.3.2 Cyfweliadau a grwpiau ffocws 20
5. Rheoli'r ymchwil 25
        5.1.1 Cyflwyniad 27
        5.1.2. Samplo 27
        5.1.3. Moeseg a diogelu 28
    5.2. Defnyddio data 29

OGL © Hawlfraint y Goron 2021 WG43382 ISBN digidol 978-1-80391-223-3

1 Cyflwyniad

Mae’r canllawiau hyn yn rhoi syniadau ymarferol i helpu awdurdodau lleol i ddeall profiadau a chanlyniadau’r rheini sy’n defnyddio gwasanaethau cymdeithasol.

Fe’i cynlluniwyd i helpu awdurdodau lleol i lynu wrth y Cod ymarfer mewn perthynas â pherfformiad a gwella gwasanaethau gofal cymdeithasol yng Nghymru (y Cod).[1] Mae’r Cod yn nodi disgwyliadau awdurdodau lleol o ran perfformiad, gwella, a chasglu tystiolaeth ynghylch y safonau ansawdd ac wyth elfen llesiant, fel y’u diffinnir a’u nodi yn Neddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.[2]

Yn benodol, nod y canllawiau hyn yw helpu awdurdodau lleol i ehangu’r ffocws traddodiadol ar fetrigau meintiol. Mae’n cynnig syniadau ymarferol ynghylch sut i ymgysylltu’n fwy uniongyrchol â phobl sy’n defnyddio gwasanaethau cymdeithasol er mwyn deall (a) eu profiad o ymgysylltu â gwasanaethau cymdeithasol a (b) unrhyw newidiadau maen nhw’n eu gweld yn eu canlyniadau gofal cymdeithasol a (c) eu llesiant ehangach.

Mae gan y canllawiau gysylltiadau cryf â dau ddarn arall o ganllawiau, ac efallai y byddwch am eu darllen ochr yn ochr â’r ddogfen hon:

- Defnyddio tystiolaeth i hysbysu gwelliant (ar gael yma)[3]
- Mesur gweithgarwch a chanllawiau perfformiad 2020-2021 (ar gael yma).[4]

Ffigur 1 dros y dudalen, mae’n crynhoi’r berthynas rhwng y canllawiau hyn a Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.

---

[1] https://gov.wales/sites/default/files/publications/2020-03/code-of-practice-in-relation-to-the-performance-and-improvement-of-social-services-in-wales.pdf

[2] https://www.legislation.gov.uk/anaw/2014/4/contents

[3] Fframwaith Perfformiad a Gwella ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol: defnyddio tystiolaeth fel sail ar gyfer gwella | LLYW.CYMRU

[4] https://gov.wales/sites/default/files/publications/2020-03/measuring-activity-and-performance-guidance-2020-21.pdf

Ffigur 1 Y canllawiau mewn cyd-destun

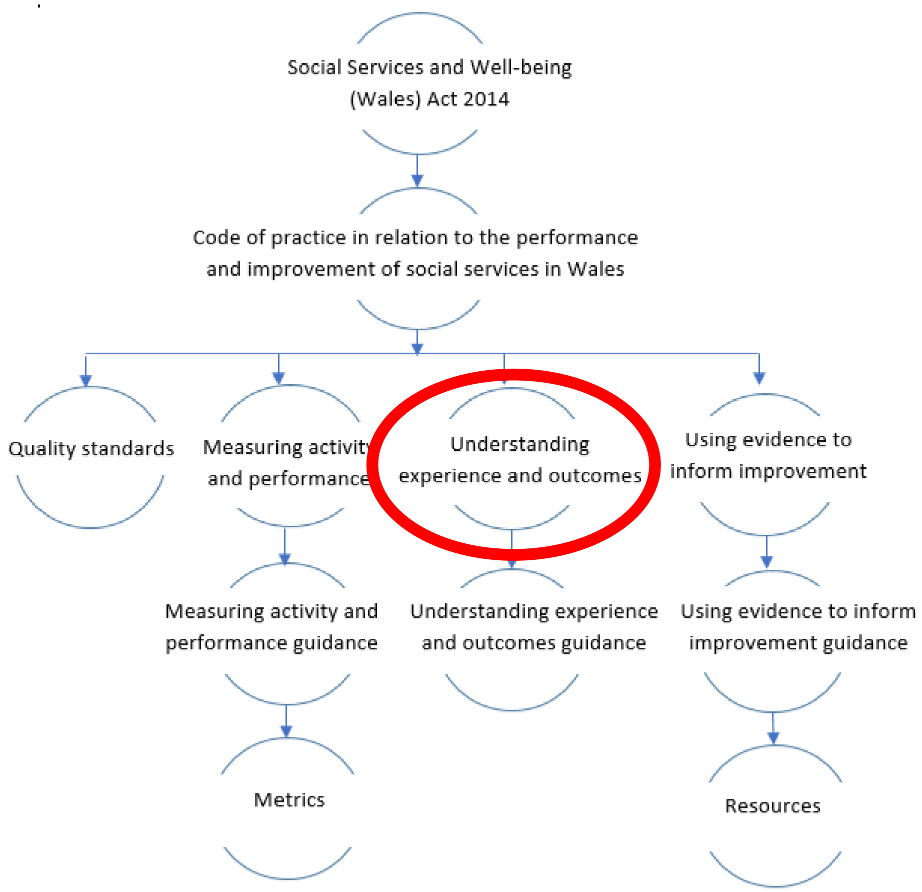

Mae'r canllawiau hefyd yn cefnogi mentrau strategol eraill, e.e.:

- Mentrau i gefnogi ymchwil gofal cymdeithasol yng Nghymru, fel y nodir yn Strategaeth Ymchwil Gofal Cymdeithasol Cymru ar gyfer Cymru 2018 – 2023 yma[5]

- Cefnogaeth a ddarperir gan Gofal Cymdeithasol Cymru i helpu pobl i gael gafael ar, defnyddio, deall a chynhyrchu ymchwil a thystiolaeth ym maes gofal cymdeithasol. Mae rhagor o wybodaeth ar gael drwy gysylltu â research@socialcarewales.

- Mae Deddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Ansawdd ac Ymgysylltu) (Cymru) 2020 ar gael yma.[6] Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu dod â'r Ddeddf hon i rym o fis Ebrill 2023 ymlaen a fydd yn darparu ar gyfer sefydlu Corff Llais y Dinesydd ar gyfer iechyd a gofal cymdeithasol ac yn nodi dyletswyddau ansawdd a gonestrwydd ar gyfer y GIG.

Rydym yn ddiolchgar i fwy na 80 o randdeiliaid sydd wedi helpu i lunio'r canllawiau hyn. Roedd rhai yn cymryd rhan mewn gweithdai; roedd rhai yn rhannu adnoddau,

---

[5] https://socialcare.wales/research-and-data/research-strategy-for-wales

[6] https://gov.wales/health-and-social-care-quality-and-engagement-wales-act

arbenigedd ac enghreifftiau o astudiaethau achos; roedd eraill yn adolygu drafftiau. Roedd y broses gydweithredol hon yn ein helpu i gysylltu nifer o gynlluniau presennol, ac i wneud cysylltiadau clir â strategaeth, polisi, adnoddau a darpariaeth gofal cymdeithasol yng Nghymru.

2 Diffiniadau a ddefnyddir yn y canllawiau hyn

Eitem	Diffiniad
Data	Mae mathau o ddata yn cynnwys data rhifiadol, data dogfennol (data neu wybodaeth sydd eisoes wedi'i chasglu), data arsylwadol, disgrifiadau o brofiadau, barn a safbwyntiau pobl, neu gyfuniad/triongliant o'r dystiolaeth uchod.[7]
DEEP	Datblygu Ymarfer a Gyfoethogir gan Dystiolaeth. Dull gweithredu sydd wedi cael ei ddatblygu gan Brifysgol Abertawe ac sydd wedi cael ei ddefnyddio yng Nghymru ers 2014. Mae'n canolbwyntio ar ddefnyddio mathau amrywiol o dystiolaeth (ymchwil, profiad uniongyrchol, gwybodaeth ymarferwyr a gwybodaeth sefydliadol) mewn dysgu a datblygu.
Cymuned ymholiad	Sesiwn gweithdy sy'n cynnig lle i bobl archwilio syniadau ar y cyd. Mae'r sesiynau'n dechrau gyda sbardun i gael cyfranogwyr i feddwl fel y gall y cyfranogwyr rannu'r hyn y maent yn ei feddwl a'i wneud a pham wrth wrando ar bobl eraill o wahanol gyd-destunau neu sefyllfaoedd. Mae'n wahanol i ddulliau hwyluso eraill gan ei fod yn gadael i grŵp ddiffinio beth maen nhw eisiau ei drafod.[8]
Profiadau	Yn y canllawiau hyn, rydym yn defnyddio'r gair profiad i olygu profiad unigolyn o ymgysylltu â gwasanaethau cymdeithasol.
Canlyniadau	Yn y canllawiau hyn, rydym yn defnyddio'r gair canlyniadau i olygu bod yr unigolyn yn gwella neu'n dirywio o ran ei anghenion cymorth a aseswyd a/neu ganlyniadau llesiant cyffredinol sydd bwysicaf iddo (y Cod t14).
Ansoddol	Mae dulliau casglu data ansoddol yn rhoi dealltwriaeth fanwl o ymddygiadau, canfyddiadau a'r rhesymau sylfaenol dros ffenomena cymdeithasol. Er bod dulliau meintiol yn cael eu defnyddio fel arfer i fesur 'beth', mae dulliau ansoddol yn cael eu defnyddio amlaf i archwilio'r 'sut' a 'pam'. Mae dulliau casglu data ansoddol cyffredin yn cynnwys cyfweliadau manwl, grwpiau ffocws, astudiaethau achos, arsylwi ac ethnograffeg.[9]

7 Trysorlys EM (2020) Magenta Book: Central Government Guidance on evaluation. T54 https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/879438/HMT_Magenta_Book.pdf

[8]Addaswyd o www.iriss.org.uk Agorwyd ddiwethaf Mehefin 2021.

9 Trysorlys EM (2020) Magenta Book: Central Government Guidance on evaluation. t62. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/879438/HMT_Magenta_Book.pdf

Eitem	Diffiniad
Ansoddol	Mae ymchwil feintiol yn egluro ffenomena yn ôl data rhifol, wedi'i ddadansoddi drwy ddulliau sy'n seiliedig ar fathemategol, yn enwedig ystadegau.[10]
Rhanddeiliad	Yn y cyd-destun hwn, rhanddeiliaid yw rhai sydd â buddiant yn y gwerthusiad. Gallent fod yn gysylltiedig ar unrhyw gam, a chynnwys y rhai sy'n darparu cyllid, yn datblygu neu'n gweithredu'r ymyriad, yn cefnogi'r gwerthusiad, yn defnyddio'r canfyddiadau'r gwerthusiad, yn cynrychioli defnyddwyr gwasanaeth, mudiadau cymunedol perthnasol, ac asiantaethau eraill sy'n gweithio mewn meysydd cysylltiedig.[11]

10 Yilmaz, K., (2013) Comparison of Quantitative and Qualitative Research Traditions: epistemological, theoretical, and methodological differences, European Journal of Education, 48 (2), t.311.

11 Gweler Public Health England (2018) Guidance: Planning an evaluation. Planning an evaluation - GOV.UK (www.gov.uk)

3 Pwysigrwydd deall profiad a chanlyniadau

3.1 Cyflwyniad

Mae ymgysylltu'n uniongyrchol â phobl sy'n defnyddio gwasanaethau cymdeithasol neu'r rheini sy'n cefnogi eu bywydau bob dydd yn ffordd bwerus o gasglu gwybodaeth am y canlynol:

- eu profiad o ymgysylltu â gwasanaethau cymdeithasol
- eu canfyddiadau ynghylch y canlyniadau y maent yn eu cyflawni
- eu hymdeimlad ehangach o les.

Ledled Cymru, ceir enghreifftiau da o awdurdodau lleol yn gweithio'n galed i sicrhau bod y mewnwelediad hwn yn cael ei gynnwys ym mhrif ffrwd gwerthuso, dylunio, comisiynu a datblygu gwasanaethau. Fel hyn, mae awdurdodau lleol a'u partneriaid yn gallu llunio gwelliannau ar y cyd sy'n seiliedig ar ddata cyfoethog gan y rheini sy'n cyfrannu profiadau sy'n uniongyrchol berthnasol. Yma, rydym yn rhoi rhagor o fanylion ynghylch pam fod hyn yn bwysig a rhai syniadau ynghylch sut i ymgysylltu'n fwy uniongyrchol â'r rheini sy'n defnyddio gwasanaethau cymdeithasol.

3.2 Y gwahaniaeth rhwng profiadau a chanlyniadau

Mae'n werthfawr deall profiadau a chanlyniadau. Fodd bynnag, er mwyn cael y gwerth mwyaf o'r math hwn o ymchwil, mae'n bwysig cael eglurder ynghylch y gwahaniaeth rhwng profiadau da a chanlyniadau da.

Er enghraifft, efallai y bydd teuluoedd sy'n ymwneud ag ymyriadau amddiffyn plant neu achosion llys yn gweld y profiad yn negyddol. Fodd bynnag, gall y canlyniad ar gyfer plentyn penodol fod yn ddatblygiad cadarnhaol. Yn yr un modd, gall profiad gwasanaeth gofal cymdeithasol i oedolion fod yn gadarnhaol, ac efallai y bydd y dinesydd yn teimlo ei fod yn gwella ei fywyd yn y tymor byr. Fodd bynnag, os nad yw'r gwasanaeth hwn yn cyfrannu at ymdeimlad cryfach o annibyniaeth yn y tymor hwy, efallai na fydd yn cynrychioli newid cadarnhaol na chynaliadwy mewn canlyniadau.

Yn yr un modd, mae pobl yn annhebygol o briodoli lleihau niwed ar unwaith fel cyfraniad cadarnhaol. Fodd bynnag, gall lleihau niwed yn aml fod yn beth 'da' i'r gwasanaethau cymdeithasol ei sicrhau. Yn y cyd-destun hwn, efallai y bydd tensiynau cynhenid yn yr wyth agwedd ar les a amlinellir yn Adran 2 y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant. (Fframwaith Canlyniadau Cenedlaethol 2019 t4).[12] Er enghraifft, mae cyflawni'r canlyniad cenedlaethol, "Rwy'n ddiogel ac

[12] https://gov.wales/sites/default/files/publications/2019-05/the-national-outcomes-framework-for-people-who-need-care-and-support-and-carers-who-need-support.pdf#:~:text=The%20social%20services%20national%20outcomes%20framework%20The%20key,promote%20well-being%20provides%20a%20focus%20for%20all%20services

yn cael fy amddiffyn rhag camdriniaeth" yn gallu mynd yn groes i'r canlyniad "Rwy'n perthyn" sy'n gysylltiedig â "Perthnasau domestig, teuluol a phersonol"(Fframwaith Canlyniadau Cenedlaethol 2019 t5).[13] Rhaid cadw'r gwahaniaethau hyn ynghylch "yr hyn sy'n cyfrif fel rhywbeth da" mewn cof pan fydd profiadau a chanlyniadau'n cael eu hystyried.

Mae gan Gofal Cymdeithasol Cymru gyfres o adnoddau yma[14] sy'n edrych ar sut y gellir defnyddio canlyniadau personol yn fwy effeithiol mewn gwasanaethau gofal cymdeithasol. Yn benodol, mae'r adnodd hwn[15] ar gydbwyso risgiau, hawliau a chyfrifoldebau yn trafod sefyllfaoedd lle gall canlyniadau da fod yn wahanol i brofiadau da.

> *'Rhaid i ddealltwriaeth o brofiadau a chanlyniadau roi gwybodaeth i awdurdodau lleol am ansawdd profiadau pobl o ofal cymdeithasol, yn ogystal â sut ac a ydynt yn cyflawni eu canlyniadau llesiant'.* Y Cod (t13).

3.3 Deall lles

Mae ymgysylltu'n uniongyrchol â'r rheini sy'n defnyddio gwasanaethau yn hanfodol er mwyn deall llesiant. Dim ond unigolion eu hunain sy'n gallu penderfynu'n llawn beth sy'n diffinio eu lles. Gall lles gynnwys materion sy'n ehangach eu cwmpas na'r canlyniadau a ddiffiniwyd yn eu cynllun gofal. Mae gan unigolion eu hunain hefyd ddealltwriaeth unigryw ynghylch a yw'n wasanaeth penodol neu'n ffactor arall yn eu bywyd sydd wedi cynnig y cyfraniad mwyaf i newid yn eu lles.

Mae'r What Works Centre for Wellbeing yn darparu gwybodaeth a dulliau defnyddiol ar gyfer deall a mesur lles (ar gael yma).[16]

[13] https://gov.wales/sites/default/files/publications/2019-05/the-national-outcomes-framework-for-people-who-need-care-and-support-and-carers-who-need-support.pdf#:~:text=The%20social%20services%20national%20outcomes%20framework%20The%20key,promote%20well-being%20provides%20a%20focus%20for%20all%20services

[14] https://socialcare.wales/service-improvement/personal-outcomes

[15] https://socialcare.wales/cms_assets/file-uploads/Positive-risk-and-shared-decision-making-report.pdf

[16] https://measure.whatworkswellbeing.org/wellbeing-explained/

Dan sylw: Adegau Arbennig

Mae 'Adegau Arbennig'[17] yn broses sydd yn deillio o brosiect DEEP er mwyn archwilio sut y gallai defnyddio tystiolaeth wella bywydau pobl hŷn mewn cartrefi gofal. Cofnodwyd straeon am adegau bob dydd ond grymus ym mhrofiadau bywyd pobl hŷn, lle cawsant gefnogaeth gan staff i gyflawni rhywbeth ystyrlon iddynt, a oedd yn golygu bod modd symud oddi wrth yr iaith a chanolbwyntio ar gynlluniau gofal ffurfiol neu gydymffurfio â gweithdrefnau.

Yna, trafodwyd y straeon 'Adegau Arbennig' byr hyn gan ymarferwyr gan ddefnyddio'r dechneg 'Sgwrs Archwiliol', sy'n annog deialog ac yn datblygu ffordd o feddwl ac yn rhannu syniadau mewn grwpiau bach. Fel hyn, roedd y prosiect yn cefnogi'r gwaith o ddatblygu'r ymarfer sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau ymhellach drwy ysbrydoli cyfranogwyr i fyfyrio ar eu gwaith eu hunain a sut y gallent greu 'Adegau Arbennig' eu hunain a chyfleu'n well pa nodweddion o'u gwaith sy'n gallu cael yr effaith fwyaf ar ddefnyddwyr eu gwasanaeth.

'...daeth y prosiect DEEP ar draws llawer o enghreifftiau o straeon caredig, trugarog, creadigol a chalonogol o arferion da, y cyfeiriwyd atynt fel 'Adegau Arbennig'. Roedd adegau o'r fath yn aml yn 'guddiedig' ac nid oeddent yn rhan o'r cynlluniau gofal ysgrifenedig, sy'n destun cymaint o sylw. Fodd bynnag, pan oedd y straeon hyn yn cael eu rhannu a'u trafod, roeddent yn annog ac yn ysbrydoli pobl eraill i greu eu 'Adegau Arbennig' eu hunain mewn ffyrdd na allai cynlluniau gofal, rheolau na rheoliadau fyth eu gwneud.'

Nick Andrews, Rhaglen Datblygu Ymarfer Seiliedig ar Dystiolaeth, Prifysgol Abertawe

Mae atal niwed neu ddirywiad mewn canlyniadau yn gallu bod yn hanfodol i les unigolyn. Mae ymgysylltu'n uniongyrchol â dinasyddion yn ffordd bwysig i awdurdodau lleol ddeall rôl, effaith a gwerth dulliau ataliol.

[17] http://www.careforumwales.co.uk/uploads/MagicMoments_PDF.pdf

Dan sylw: Cyfarfodydd o Bwys: Gwerthuso a dysgu o ddulliau cydweithredol o atal a lles

Roedd hwn yn brosiect ymchwil gweithredu cyfranogol 12 mis a oedd yn cynnwys rhanddeiliaid statudol, gwirfoddol a chymunedol yn Sir Benfro a Sir Fynwy, mewn partneriaeth ag Ysgol Ymchwil Gofal Cymdeithasol Cymru ym Mhrifysgol Abertawe. Roedd yn edrych beth yw'r ffordd orau o sicrhau atal a lles.

Cafodd cyfranogwyr o bob rhan o'r gwahanol asiantaethau sy'n rhanddeiliaid eu hyfforddi mewn dwy dechneg:

- Mae Newid Mwyaf Arwyddocaol (MSC) (dull cyfranogol sy'n adrodd straeon sy'n dod i'r amlwg wrth werthuso) wedi galluogi pobl rheng flaen i gasglu straeon am newid gan ddinasyddion. Roedd y straeon hyn yn canolbwyntio ar ddeall atal a lles yn hytrach na ffocws caeth ar anghenion gofal a aseswyd. Yna, cafodd y straeon eu cyflwyno i baneli dethol straeon MSC i'w trafod.
- Defnyddir Cymuned Ymchwiliad (CoE) (dull deialog-dysgu) i strwythuro a chryfhau trafodaeth ddilynol ar baneli MSC.

Roedd y ddau ddull yn helpu i ddeall gwerth atal a lles. Roedd ymarferwyr hyfforddedig yn cydlynu'r gwaith o gasglu a fformatio'r straeon hyn i'w defnyddio mewn pum panel dethol ar gyfer storïau MSC. Darllenodd y cyfranogwyr stori, a gyda'i gilydd bu'r panel yn trafod pa agweddau oedd fwyaf arwyddocaol a pham. Yna, defnyddiwyd dull y CoE i gasglu'r gwersi a ddysgwyd ar draws y straeon. Cafodd trafodaethau'r panel eu recordio ar dâp sain, eu trawsgrifio, a chawsant eu dadansoddi'n fanwl yn ôl themâu.

Cynhaliwyd grŵp ymholiadau gyda ffocws pellach ar ôl pob panel. Defnyddiwyd nodiadau i gynhyrchu adroddiadau adborth ar gyfer pob un o'r pum panel, a ddadansoddwyd yn thematig hefyd.

Nododd yr ymchwil naw thema dysgu a oedd yn hyrwyddo diwylliannau perthynol ac ymatebol o gefnogi gwaith datblygu lles ac atal: diwylliant (sefydliadol), dulliau gweithredu trosiadol ar gyfer cynllunio, caredigrwydd, perthnasoedd, bychan, ymddangosiad, asiantaeth, stori a deialog.

4 Ffyrdd o gynnwys dinasyddion

> *Rhaid casglu profiadau a chanlyniadau drwy amrywiaeth o ddulliau sy'n cael eu cydnabod yn genedlaethol. Dylai awdurdodau lleol hefyd gasglu eu data eu hunain i adlewyrchu eu blaenoriaethau eu hunain sydd wedi'u diffinio'n lleol.* Y Cod (t13).

4.1 Cyflwyniad

Yng Nghymru, mae prosiectau fel Mesur y Mynydd (gweler yma[18]) a Gwella Gofal Oedolion Gyda'n Gilydd (gweler yma[19]) yn cynnig enghreifftiau diddorol o sut y gellir dod â dulliau ymgysylltu gwahanol at ei gilydd i helpu i wella ein dealltwriaeth gyffredinol o brofiadau a chanlyniadau gwasanaethau gofal cymdeithasol pobl. O ganlyniad, mae yna lawer o ddulliau llwyddiannus eisoes o ymgysylltu'n uniongyrchol â'r rheini sy'n defnyddio gwasanaethau gofal cymdeithasol yng Nghymru.

Mae'r adran hon yn dechrau drwy dynnu sylw at rai dulliau gweithredu sydd eisoes yn cael eu defnyddio yng Nghymru. Mae wedyn yn cynnig canllawiau ac adnoddau i helpu i greu dulliau pwrpasol.

4.2 Dulliau sy'n cael eu defnyddio yng Nghymru

Mae'n bwysig dewis dulliau sy'n mynd i'r afael â chwestiynau'r ymchwil ac sy'n ymarferol i'w gweithredu. Ffigur 2 mae'r isod yn crynhoi rhai dulliau sy'n dod yn fwy cyffredin yng Nghymru. Nid yw'n grynodeb cynhwysfawr, ond efallai y byddai'n ddefnyddiol i awdurdodau lleol asesu a all y dulliau hyn helpu i fynd i'r afael â chwestiynau eu hymchwil heb orfod creu dull mwy pwrpasol.

[18] http://mtm.wales/

[19] https://more.bham.ac.uk/impact/

Ffigur 2 Adnoddau presennol

Adnodd neu Ddull	Wedi' i ddylunio neu ei brofi ar y cyd â rhanddeiliaid	Mae ganddo gysylltiadau â chynlluniau mesur gofal cymdeithasol presennol Llywodraeth Cymru neu Gofal Cymdeithasol Cymru	Gall canlyniadau gael eu graddio neu eu cyffredinoli	Addasrwydd y grŵp cleient	Dwysedd y baich ymchwil ar gleientiaid	Lefel yr adnoddau sydd eu hangen i weithredu a dadansoddi
Datblygu Ymarfer a Gyfoethogir gan Dystiolaeth (DEEP) Ystod o adnoddau a dulliau a luniwyd i annog pobl i archwilio a defnyddio gwahanol fathau o dystiolaeth wrth ddatblygu polisi ac ymarfer (ar gael yma)[20]	✓	✓	Llai tebygol o fod yn wir	Pob grŵp cleient	Yn debygol o fod yn uchel	Yn debygol o fod yn uchel
Cardiau adrodd ac atebolrwydd sy'n seiliedig ar ganlyniadau (ar gael yma[21] a gweler rhagor o wybodaeth isod).	✓	✓	Mwy tebygol o fod yn wir	Pob grŵp cleient	Yn debygol o fod yn isel	Yn debygol o fod yn uchel

[20] https://www.deepcymru.org/en/resources-overview

[21] https://clearimpact.com/results-based-accountability/

Adnodd neu Ddull	Wedi' i ddylunio neu ei brofi ar y cyd â rhanddeiliaid	Mae ganddo gysylltiadau â chynlluniau mesur gofal cymdeithasol presennol Llywodraeth Cymru neu Gofal Cymdeithasol Cymru	Gall canlyniadau gael eu graddio neu eu cyffredinoli	Addasrwydd y grŵp cleient	Dwysedd y baich ymchwil ar gleientiaid	Lefel yr adnoddau sydd eu hangen i weithredu a dadansoddi
Bright Spots - arolwg i blant sy'n derbyn gofal (ar gael yma).[22]	✓	✓	Mwy tebygol o fod yn wir	Plant sy'n derbyn gofal	Yn debygol o fod yn isel	Yn debygol o fod yn uchel

[22] https://coramvoice.org.uk/for-professionals/bright-spots-2/

Mae Atebolrwydd Seiliedig ar Ganlyniadau[23] (RBA[24]) yn fodel sy'n canolbwyntio'n gadarn ar ddeall profiadau a chanlyniadau. Mae'n dechrau gyda'r canlyniad terfynol neu'r nod llesiant y mae gwasanaeth / asiantaeth yn ceisio ei gyflawni ac yna'n gweithio tuag yn ôl i sicrhau'r newid hwnnw drwy wneud penderfyniadau ar sail canlyniadau. Ei nod yw defnyddio prosesau di-jargon, gwerthfawrogi amrywiaeth barn a mewnbwn i lunio cynlluniau gwasanaeth cam-wrth-gam a fydd yn arwain at newid ystyrlon. Yn ei hanfod, mae pwysigrwydd casglu, sefydlu gwaelodlin a deall data priodol er mwyn bod yn hyderus ynghylch y cyfeiriad tuag at ganlyniad a fwriedir.

Mae partneriaid yn gweithio drwy gyfres o gwestiynau i'w galluogi i fod yn fwy effeithiol wrth gyflawni nodau eu gwasanaeth.

a. Pwy yw ein cwsmeriaid?
b. Sut gallwn ni fesur a yw ein cwsmeriaid yn well eu byd?
c. Sut y gallwn fesur a ydym yn darparu ein gwasanaethau'n dda?
d. Sut yr ydym yn gwneud o ran y pwysicaf o'r mesurau hyn, a pham?
e. Pwy yw'r partneriaid sy'n gallu helpu?
f. Beth sy'n gweithio i wneud yn well?
g. Beth ydym yn cynnig ei wneud?

Ar ôl gweithio drwy'r rhain, mae gwasanaethau'n cael eu hannog i ddefnyddio cerdyn adroddiad i gofnodi'r holl syniadau hyn a mesurau llinell sylfaen ac amcanestyniadau i grynhoi eu gwaith yn effeithiol (i amrywiaeth o gynulleidfaoedd). Gellir defnyddio cardiau adrodd hefyd i sianelu'r gwaith o gynllunio a gweithredu prosiect i fodel gweithio sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau. Mae'r rhaglen yn cael ei llunio a'i fframio o'r dechrau er mwyn hyrwyddo'r broses o gwrdd â nodau penodol. Gellir ei adolygu'n rheolaidd i ddangos cynnydd dros amser a mireinio unrhyw benderfyniadau a wneir ac unrhyw weithredu.

Mae canllaw gweithredu ar-lein RBA (sydd ar gael yma) yn cynnig awgrymiadau ac enghreifftiau ymarferol i helpu sefydliadau i ddefnyddio'r broses hon i sicrhau eu bod yn cael yr effaith fwyaf posibl ar eu poblogaethau gwasanaethau. Mae'r dull RBA wedi cael ei ddefnyddio mewn sawl prosiect ledled Cymru[25].

---

23 See Friedman, M. (2005) Trying Hard is not good enough or http://raguide.org/

[24] https://clearimpact.com/results-based-accountability/

[25] Er enghraifft, gweler hefyd: https://democracy.swansea.gov.uk/documents/s14057/09A%20-%20RBA%20Toolkit.pdf

Dan sylw: Gwerthuso Cronfa Gofal Integredig Gogledd Cymru

Sefydlwyd y Gronfa Gofal Integredig yn 2014, ac mae'n rhaglen ataliol sy'n ceisio integreiddio gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol. Roedd yn canolbwyntio'n wreiddiol ar helpu pobl hŷn i aros yn annibynnol ac osgoi derbyniadau diangen i ysbyty neu ofal preswyl. Mae ei gylch gwaith wedi ehangu yn ystod y blynyddoedd diweddar. Erbyn hyn, mae'n cynnwys nifer o grwpiau eraill sy'n agored i niwed megis plant ag anghenion cymhleth, gofalwyr, y rheini sydd mewn gofal neu sydd mewn perygl o ddod i ofal, y rheini sydd ag anableddau dysgu, awtistiaeth a chyflyrau niwroamrywiol eraill.

Defnyddiodd y gwerthusiad gwreiddiol o'r Gronfa yng Ngogledd Cymru gardiau adroddiad ac astudiaethau achos sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau i gofnodi'r hyn a ddysgwyd o flwyddyn gyntaf y rhaglen. Er ei bod yn anodd mesur effaith benodol prosiectau, yn enwedig o ystyried yr amserlen fer yr oedd ymyriadau wedi cael eu cynnal, nodwyd nifer o fanteision cadarnhaol i ddefnyddwyr gwasanaethau a phartneriaethau a gweithio integredig drwy'r astudiaethau achos a'r cardiau adrodd. Casglwyd saith deg a phedwar o astudiaethau achos sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau o bob rhan o'r rhanbarth, gan ddangos sut yr oedd prosiectau ICF wedi ceisio ac wedi effeithio ar eu defnyddwyr gwasanaeth. Gofynnwyd i'r prosiectau ddewis dau achos, un a oedd yn dangos sut yr oedd y prosiect wedi cael effaith gadarnhaol ar ganlyniadau ei ddefnyddwyr, ac un arall lle nad oedd yr effaith a fwriadwyd mor llwyddiannus ac y gellid ei gwella. Bwriad hyn oedd manteisio i'r eithaf ar bob math o ddysgu er mwyn adeiladu ar ddulliau llwyddiannus a dysgu o'r hyn y gellid ei ddatblygu ymhellach. Y canlyniadau cadarnhaol a nodwyd amlaf i ddefnyddwyr gwasanaeth o'r astudiaethau achos oedd atal pobl rhag cael eu derbyn i'r ysbyty, hwyluso rhyddhau cleifion o'r ysbyty'n gynt a chefnogi pobl i aros yn eu cartrefi eu hunain.

Cyflwynwyd wyth deg pedwar o gardiau adroddiad o gyfanswm o 67 o brosiectau fel rhan o'r gwerthusiad hwn, a oedd yn caniatáu i werthuswyr nodi elfennau cyffredin o brosiectau a oedd yn cael eu gwerthfawrogi fwyaf, yr amcanion ICF roeddent yn gweithio tuag atynt, ac unrhyw arbedion y gellid eu nodi o ganlyniad i'w hymyriad. Er nad oedd yna ddadansoddiad cost a budd ffurfiol fel rhan o'r gwerthusiad cychwynnol hwn, roedd dadansoddiad o'r cardiau adrodd hyn yn rhoi rhywfaint o dystiolaeth bod y prosiectau hynny a oedd yn cefnogi adferiad ac adferiad yn gost-effeithiol.

Mae'r dulliau a ddefnyddiwyd yn y gwerthusiad hwn wedi cael eu mireinio. Maent yn dal i gael eu defnyddio yng Ngogledd Cymru i gofnodi cynnydd, canlyniadau a dysgu o'i brosiectau presennol sy'n rhan o ICF, gan ddangos diwylliant sefydledig o gasglu tystiolaeth sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau sydd wedi cael ei gwreiddio mewn ffordd atebol o weithio

4.3 Creu dulliau ac offer pwrpasol

4.3.1 Arolygon

Gall arolygon fod yn ffordd werthfawr o ddeall profiadau, canlyniadau a lles. Er nad ydynt yn cynnig y ddealltwriaeth gyfoethog o ymgysylltu ansoddol, maent yn ffordd effeithiol o gasglu adborth uniongyrchol gan sampl fawr o bobl sy'n defnyddio gwasanaethau. Os cânt eu hailadrodd, gallent gynnig dangosydd gweddol ddibynadwy o welliannau neu ddirywiad mewn profiadau a chanlyniadau.

Mae nifer o raddfeydd presennol o ansawdd da sy'n edrych ar les ac ansawdd bywyd unigolion (e.e. Graddfa Lles Meddyliol Warwick Caeredin sydd ar gael yma).[26] Os gellir ateb cwestiynau'r ymchwil gan ddefnyddio graddfa neu offeryn sydd eisoes wedi cael ei ddilysu, dylai hyn helpu i sicrhau canlyniadau o ansawdd gwell.

Dan sylw: PERCCI, y Rhestr Gofal Cymunedol sy'n Canolbwyntio ar yr Unigolyn

Holiadur byr, hawdd ei lenwi yw hwn sy'n mesur ansawdd profiadau gofal. Mae'n seiliedig ar dystiolaeth a gasglwyd drwy Gymrodoriaeth Ymchwil Ddoethuriaeth a gefnogwyd gan y Sefydliad Cenedlaethol dros Ymchwil Iechyd, Ymddiriedolaeth Wellcome, Canolfan Iechyd y Dyfodol a Phrifysgol Efrog. Mae'r adnodd wedi cael ei ddylunio ar y cyd â phobl sydd â phrofiadau uniongyrchol o wasanaethau gofal ac mae'n rhad ac am ddim i'w ddefnyddio. Galwch lawrlwytho'r holiadur o www.percci.org, a'i rannu gyda phobl sy'n defnyddio gwasanaethau (naill ai gopïau wedi eu hargraffu neu rannu dolen ar-lein drwy e-bost/cyfryngau cymdeithasol. Mae'n cynnwys deuddeg cwestiwn syml y gellir eu hateb yn gyflym iawn. Mae'n ymwneud â phrofiad unigolyn o ofal a'r canlyniadau y mae'n credu y mae'n eu cyrraedd o ganlyniad i'r gofal a ddarperir.

Mae'r arolwg hwn yn rhoi gwerth ar sawl lefel. Mae'n cynnig adborth ar unwaith ynghylch profiad yr unigolyn hwnnw. Wedi'i gasglu ar draws ardal awdurdod lleol, bydd y data hwn yn rhoi cipolwg defnyddiol ar y gweithgareddau a'r gwasanaethau sy'n fwy neu'n llai effeithiol o ran cynnig profiadau o ansawdd uchel a chanlyniadau gwell. Mae hefyd yn cynnig cyfle i fonitro newid dros amser: mae gofyn i unigolion ailedrych ar y sgoriau bob 6 mis neu bob blwyddyn yn galluogi i'r tueddiadau wella neu ddirywio ddod i'r amlwg.

Creu adnodd arolwg

Fodd bynnag, yn aml nid oes adnodd sy'n bodoli'n barod sy'n gallu mynd i'r afael â'r union gwestiwn ymchwil, a rhaid creu adnodd arolwg pwrpasol. Ffigur 3 mae'n crynhoi rhai materion allweddol i'w hystyried wrth ddylunio arolwg o'r dechrau ac mae gwefan DEEP yn cynnwys rhagor o awgrymiadau defnyddiol yma.[27]

[26] https://warwick.ac.uk/fac/sci/med/research/platform/wemwbs

[27] https://www.deepcymru.org/en/collecting-and-analysing-numerical-data

Ffigur 3 Pethau i’w hystyried wrth ddylunio eich arolwg

Ardal i’w hystyried	**Meddyliwch am**
Gwnewch yn siŵr ei fod yn ateb eich cwestiynau ymchwil	• Os yw’n bosibl, dylech gynnwys rhywun sydd â phrofiad blaenorol o ddylunio arolygon. • Meddyliwch yn ofalus am yr hyn rydych chi eisiau ei wybod a chynllunio cwestiynau sy’n caniatáu i bobl ddweud wrthych chi. • Gwnewch yn siŵr bod y rhai a fydd yn dadansoddi’r data yn rhan o’r gwaith o gynllunio’r arolwg a meddyliwch sut y gellir dadansoddi’r atebion mewn ffordd sy’n mynd i’r afael â chwestiynau’r ymchwil.
Sicrhau bod gan un person y pŵer penderfynu terfynol ar gyfer yr arolwg	• Mae’n allweddol bod rhywun yn cael y gair olaf am yr hyn sy’n mynd i mewn i’r arolwg. • Mae arolygon a gynllunnir gan “bwyllgorau” yn aml yn colli eu ffocws, sy’n golygu bod y canlyniadau’n llai tebygol o fodloni eich gofynion.
Meddyliwch am y cydbwysedd rhwng cwestiynau agored a chaeedig	• Yn ddelfrydol, dylai arolygon gynnwys cwestiynau caeedig yn bennaf. • Mae cwestiynau agored yn anodd i’w dadansoddi mewn arolwg oherwydd nad yw’r ymatebion yn tueddu i fod yn debyg. • Fodd bynnag, gall un neu ddau o gwestiynau agored gynnig cyfle i’r ymchwilwyr ddod o hyd i wybodaeth nad oeddent wedi’i hystyried neu nad oeddent yn gwybod amdani o’r blaen. • Os ydych chi’n chwilio am nifer fawr o gwestiynau agored, efallai nad arolwg yw’r ffordd orau i’w ddefnyddio.
Cadwch bethau’n fyr, os oes modd	• Mae pobl yn fwy tebygol o gwblhau arolygon byr.

Cadwch bethau’n glir	• Defnyddiwch iaith glir (gweler www.plainenglish.co.uk)
	• Treialu (profi) hyn ymysg cydweithwyr a hefyd y rheini a allai fod yn y gynulleidfa darged.
	  - Gwnewch yn siŵr bod pobl yn deall y cwestiynau fel yr ydych chi yn eu deall.
	  - A all yr atebydd ddeall y cwestiwn?
	  - A yw’r atebydd yn gallu ateb y cwestiwn?
	  - A fydd yr atebydd yn fodlon ateb y cwestiwn?
	
	Mae cwestiynau clir, syml yn llawer mwy tebygol o gael eu hateb

Ardal i'w hystyried	Meddyliwch am
Defnyddio ymatebion mesuradwy	• Er enghraifft, yn hytrach na defnyddio cwestiynau "ar raddfa o 1 i 5", ystyriwch yr ymatebion sy'n helpu pobl i benderfynu – er enghraifft: 'cytuno'n gryf', 'cytuno', 'anghytuno', 'anghytuno'n gryf', neu yn lle atebion fel 'weithiau' neu 'yn aml' neu rhowch amseriad yr ymateb, er enghraifft: 'unwaith neu ddwy yr wythnos', 'tri i bum gwaith yr wythnos' ac ati.
Sicrhau bod yr arolwg yn cael cyflwyniad clir	• Dylai'r cyflwyniad nodi: ○ Pam mae'r ymchwil yn bwysig ○ Pwy sy'n ei gynnal? ○ Diolch i bobl am roi eu hamser i gyfranogi ○ Y dyddiad cau ar gyfer dychwelyd ○ Gyda phwy y gellir cysylltu i ofyn cwestiynau ○ Gwybodaeth ynghylch GDPR a Diogelu Data.
Ieithoedd cymunedol a fformatau eraill	• Sicrhau bod yr arolwg ar gael yn Gymraeg ac yn Saesneg. • Eglurwch a yw'r arolwg ar gael mewn ieithoedd cymunedol neu mewn fformatau eraill (fel Hawdd ei Ddarllen, print bras ac ati).

Casglu ymatebion

Gellir dosbarthu arolygon mewn sawl ffordd: Ffigur 4 Mae'r isod yn crynhoi rhai o'r dulliau mwyaf cyffredin a buddion/anfanteision pob un.

Ffigur 4 Crynodeb o ymarferoldeb, cryfderau a gwendidau gwahanol fathau o ddosbarthiad arolwg

Paramedr dylunio	Wyneb yn wyneb	Ffôn	Post	Arolwg gwe/e-bost / Ap
Cost casglu data	Fel arfer, y dull drutaf	Fel arfer, mae tua 50-70% o'r gost wyneb yn wyneb ar gyfer yr un cyfweliad	Llai costus na wyneb yn wyneb a thros y ffôn. Gall costau gynyddu gan ei fod yn ddull aneffeithlon o gynnal arolwg	Dyma'r ffordd rataf o gynnal holiadur. Efallai y bydd angen i chi gael manylion cyswllt y rheini rydych chi eisiau iddynt gymryd rhan

Paramedr dylunio	Wyneb yn wyneb	Ffôn	Post	Arolwg gwe/e-bost / Ap
Y swm a'r math o adnoddau sydd eu hangen	Angen sgiliau gwaith maes arbenigol ac adnoddau rheoli gweithlu'r maes	Angen cyfwelydd arbenigol ac adnoddau rheoli	Ar gyfer samplau o <1,000, efallai y bydd adnoddau swyddfa arferol yn ddigonol	Mynediad at ap neu declyn arolwg ar-lein.
Ystyriaethau o ran amserlenni	Efallai y bydd angen sawl mis oni bai fod yr ymatebwyr yn hawdd eu cyrraedd neu'n "fynych".	Dull cymharol gyflym o gasglu data, ond mae'n dibynnu ar faint o ddata sydd ar gael i'r ymatebwyr	Gydag ymatebion, efallai y bydd angen sawl mis ar gyfer negeseuon atgoffa	Dyma'r ffordd gyflymaf o gynnal holiadur. Gall adborth fod ar unwaith.
Rheolaeth weithredol	Yn dda ar gyfer rheoli'r sampl a chasglu data.	Yn dda ar gyfer rheoli'r sampl a chasglu data.	Ychydig o ffyrdd o reoli sut mae holiaduron yn cael eu llenwi	Ychydig o ffyrdd o reoli sut mae holiaduron yn cael eu llenwi
Swm/cymhlethdod y data i'w gasglu	Y gorau ar gyfer holiaduron hir a chymhleth	Cyfyngiadau ar hyd a chymhlethdod casglu data o'i gymharu â wyneb yn wyneb	Gwannach ar gyfer grwpiau sydd â sgiliau llythrennedd neu gymhelliant gwael, ond gall fod yn dda i arbenigwyr	Gwannach ar gyfer grwpiau sydd â llythrennedd digidol gwael.
Ansawdd debygol y data	Y gorau ar gyfer pynciau a materion cymhleth.	Yn dda ar gyfer cwestiynau ffeithiol ac agweddau syml.	Mwy o broblemau gyda data coll, gwallau llwybro a chamddealltwriaeth o'i gymharu â wyneb yn wyneb a ffôn	Mwy o broblemau gyda data coll, camddealltwriaeth o'u cymharu â wyneb yn wyneb a ffôn

(Ffynhonnell: *Addaswyd o Magenta Book (2007).* Uned Ymchwil Gymdeithasol y Llywodraeth)

Dan sylw: Dulliau arolwg digidol

Mae amrywiaeth o offer y gellir eu defnyddio i helpu i ddosbarthu a dadansoddi arolygon. Dyma rai enghreifftiau: www.smartsurvey.co.uk a www.snapsurveys.com. Byddant yn darparu dadansoddiad syml o'r canlyniadau ac yn darparu data crai yn Excel neu CSV[28] er mwyn gallu archwilio'r data'n fwy soffistigedig os oes angen. I rai grwpiau (yn enwedig pobl ifanc), gall technoleg ddigidol fod yn allweddol i sicrhau bod lleisiau'n cael eu cynnwys yn llawn yn y gwaith o lunio ansawdd gwasanaethau gofal. Er enghraifft, roedd rhanddeiliaid a oedd yn rhan o'r gwaith o lunio'r canllawiau hyn yn sôn am werth dull gweithredu "Meddwl fy hun": www.mindofmyown.org.uk.

Mae awdurdod lleol yn Lloegr wedi dechrau dangos sut y gall atebion digidol greu dull agored ac ymholi o gasglu tystiolaeth. Maent wedi arbrofi gydag ap sy'n caniatáu i ddefnyddwyr gwasanaeth a dinasyddion roi adborth dienw drwy ffonau clyfar. Gosodwyd yr ap ar ffonau gwaith yr holl staff gofal cymdeithasol. Yn dilyn ymyriad, mae staff yn cyflwyno'r sgrin i'r dinesydd/defnyddiwr gwasanaeth/gofalwr ac yn eu gwahodd i ddewis yr emoji sy'n cynrychioli eu profiad/sylw gorau.

Nid yw'r gweithiwr yn gallu gweld dewis y dinesydd/defnyddiwr gwasanaeth/gofalwr, felly mae'r adborth yn ddienw. Gall ymatebwyr hefyd gael ffurflen adborth fanylach i'w llenwi'n ddiweddarach. Rydym yn ymwybodol o o leiaf un awdurdod lleol yng Nghymru sy'n archwilio'r dull hwn o weithredu.

Er bod cyfyngiadau arno (mae'r adborth yn gymharol simplistig), mae'r manteision yn cynnwys sicrhau cyfradd ymateb uchel tra'n rhoi baich cymharol isel ar bwnc yr ymchwil ac ar adnoddau ehangach. Mae'n enghraifft ddiddorol o sut y gellir gwreiddio diwylliant dysgu creadigol, chwilfrydig ym mhob rhyngweithiad gofal cymdeithasol. Mae ateb digidol wedi bod yn allweddol i wneud hyn yn bosibl.

[28]Ffeil gwerth wedi'i gwahanu gydag atalnodau yw hon y gellir ei hagor fel taenlen syml yn Excel

4.3.2 Cyfweliadau a grwpiau ffocws

Mae cyfweliadau a grwpiau ffocws yn ddulliau cyffredin mewn ymchwil ansoddol. Gellir eu haddasu a'u defnyddio mewn nifer o wahanol ffyrdd i sicrhau ei bod yn hawdd ymgysylltu â chyfranogwyr (e.e. wyneb yn wyneb, dros y ffôn, drwy gyfarfodydd dros y we, drwy gyfrwng cyfieithwyr, a gyflwynir fel rhan o gyfarfod neu ddigwyddiad cymdeithasol sy'n bodoli'n barod – i enwi dim ond rhai). Fodd bynnag, mae'r egwyddorion sylfaenol yn gyffredin i bob un o'r dulliau hyn. Mae'r adran hon yn disgrifio ystyriaethau allweddol wrth gynnal cyfweliadau a grwpiau ffocws. Mae hefyd yn dangos sut y gellir cyfuno'r dulliau hyn i greu astudiaethau achos.

Dylunio canllaw pwnc

Er mwyn sicrhau bod y dystiolaeth "gywir" yn cael ei chasglu, mae'n bwysig dylunio canllaw pwnc i lywio'r cyfweliad neu drafodaeth grŵp ffocws. Dylai'r canllaw hwn ymdrin â'r pynciau yr ydych am eu trafod neu gwestiynau penodol yr ydych am eu gofyn i'r sawl sy'n cael ei gyfweld, ar sail y cwestiynau ymchwil y cytunwyd arnynt. Mae'n ddefnyddiol treialu'r canllaw gyda gwirfoddolwr a/neu gydweithiwr i brofi a) sut yr ymatebir i'r cwestiynau, b) a yw trefn y cwestiynau'n gweithio, ac c) a oes angen gwneud unrhyw newidiadau pellach.

Cyfeirir yn aml at ddefnyddio canllaw pwnc fel cyfweliad lled-strwythuredig. Mae hyn yn cydnabod bod gan y cyfwelydd rywfaint o hyblygrwydd i archwilio ateb ymhellach, a all ymestyn y tu hwnt i gylch gwaith y canllaw. Fel gyda phob arf ymchwil, mae'r amser a dreulir ar y dechrau yn sicrhau bod y canllaw yn bodloni eich gofynion yn debygol o dalu ar ei ganfed ar ddiwedd y broses ymchwil/ymgynghori.

Cynnal y cyfweliad neu'r grŵp ffocws

Pan fydd y canllaw pwnc yn barod, gall y cyfweliad neu'r grŵp ffocws ddechrau. Gellir cynnal cyfweliadau a grwpiau ffocws mewn amrywiaeth o leoliadau (e.e. mewn swyddfa, dros y ffôn, mewn cartref gofal neu mewn clwb ieuenctid), ond mae'r egwyddorion canlynol yn bwysig i'w hystyried, ni waeth beth yw eu lleoliad na'u dull gweithredu.

Dylech bob amser dreulio rhywfaint o amser yn sicrhau bod y person neu'r bobl rydych chi'n eu cyfweld yn:

- Teimlo'n gyfforddus.
- Deall pwy ydych chi a'r ymchwil rydych chi'n ei wneud.
- Rhoi caniatâd gwybodus i gymryd rhan ac yn deall y gall dynnu'r caniatâd hwn yn ôl ar unrhyw adeg.

- Deall sut y bydd canlyniadau'r ymchwil yn cael eu defnyddio.
- Deall y gallent ddewis peidio ag ateb un neu fwy o gwestiynau.
- Deall i ba raddau y bydd eu hymatebion yn cael eu cadw'n gyfrinachol. Mae'n bwysig egluro nad yw'r cyfwelydd yn gallu cadw datgeliad o gam-drin yn gyfrinachol neu gadw cyfrinachedd os oes unrhyw arwydd bod y sawl sy'n cael ei gyfweld neu rywun arall mewn perygl o gael ei gam-drin.
- Deall sut rydych chi'n bwriadu storio / gwaredu'r nodiadau trafod neu'r recordiad. Mae cymryd nodiadau a chymryd recordiad digidol o'r cyfweliad yn ddulliau dilys: mae'r dewis yn dibynnu ar eich dewisiadau, dewisiadau'r rhai sy'n cymryd rhan yn y cyfweliad a'r ffordd yr ydych yn bwriadu defnyddio'r data wedyn.

Mae Pennod 5 isod yn edrych yn fanylach ar faterion sy'n ymwneud â chyfrinachedd a defnyddio data.

Wrth gyfweld y rhai a allai fod mewn perygl, neu nad ydynt wedi arfer cymryd rhan mewn trafodaethau ymchwil, gall fod yn ddefnyddiol iawn dod o hyd i ffyrdd ychwanegol o'u helpu i ymlacio mwy am y drafodaeth. Er enghraifft:

- Efallai y bydd y cyfranogwr yn dymuno dod â "ffrind" neu aelod o'r teulu i'r drafodaeth.
- Gall fod yn ddefnyddiol gweithio gydag ymchwilwyr cymheiriaid neu eraill sy'n gallu creu perthynas â'r unigolyn.

Dylai'r ymchwilydd feddwl sut / a yw'r sgwrs wedi cael ei dylanwadu gan y rhai sy'n bresennol (e.e. A oedd unrhyw faterion yr oedd y person ifanc yn amharod i'w datgelu o flaen ei ffrind)? A yw'r person hŷn hwn wedi bod yn awyddus i siarad yn gadarnhaol am ei gartref gofal oherwydd bod ei weithiwr allweddol yn bresennol?). Gellir edrych ar y tensiynau posibl hyn pan fydd y data'n cael ei ddadansoddi a'i gymharu â chanfyddiadau eraill.

Dan sylw: Dull creadigol o ymgysylltu ansoddol ar gyfer pobl hŷn

Mae gwasanaeth gwirfoddoli 'Gofyn a Siarad' Cartrefi Gofal[29] (CHAaT) yng Nghymru yn tynnu sylw at gynnal ymgysylltiad ansoddol ymysg pobl hŷn.

Mae'n cynnwys staff y GIG sydd wedi ymddeol (cyn-nyrsys fel arfer) sy'n hyfforddi i fod yn ymchwilwyr gwirfoddol. Maent yn cael trafodaethau wyneb yn wyneb â phreswylwyr cartrefi nyrsio a phreswyl. Mae hyn yn rhoi cyfle i breswylwyr siarad yn gyfrinachol am eu profiad o'r gwasanaeth gyda phobl sydd â dealltwriaeth broffesiynol o'r materion sy'n cael eu harchwilio.
Mae'r gwasanaeth yn cael ei weld fel ffordd greadigol a fforddiadwy o nodi a rhannu arferion, cael adborth gan gleifion, a thynnu sylw at bryderon diogelu posibl.

[29] https://www.youtube.com/watch?v=OKiQU8-S_8I

Astudiaethau achos sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau

Gellir defnyddio technegau cyfweld a grwpiau ffocws i greu astudiaethau achos. Maent yn gyfle i archwilio profiad un unigolyn yn fwy manwl. Yn ddelfrydol, byddant yn archwilio'r holl ffactorau a all fod yn effeithio ar brofiad yr unigolyn hwnnw o'r gwasanaeth, canlyniadau a lles ehangach. Maent yn cael eu datblygu fel arfer drwy gyfweliadau â'r unigolyn eu hunain, ac yna'n cael eu hategu gan farn gweithwyr prosiect, aelodau o'r teulu, rhai sy'n atgyfeirio a rhanddeiliaid eraill. Yn y rhan fwyaf o achosion, mae'n hanfodol bod y wybodaeth a gyflwynir yn ddienw. Mae astudiaethau achos yn werthfawr iawn o ran helpu i ddeall profiad a chanlyniad nifer fach o unigolion, yn enwedig os ydynt wedi cymryd rhan mewn cyfres gymhleth o ymyriadau cymorth.

Gall fod yn ddefnyddiol casglu data astudiaethau achos mewn ffordd safonol, sy'n hyrwyddo ffocws ar ganlyniadau. Gellir defnyddio'r astudiaethau achos hyn sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau i ddangos yr ymyriad ar waith tra'n canolbwyntio ar y canlyniadau a gyflawnwyd. Mae defnyddio templed o'r fath ar draws gwahanol wasanaethau a phrosiectau yn galluogi lefel benodol o gymharu a throsolwg ar gyfer awdurdodau a chyrff rhanbarthol. Mae'r templed a awgrymir isod yn ceisio cofnodi gwybodaeth ddisgrifiadol arferol astudiaeth achos nodweddiadol a sicrhau bod data ar effaith, canlyniadau a dysgu yn cael ei gofnodi hefyd.

Ffigur 5: Templed astudiaeth achos sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau

Enghraifft o Astudiaeth Achos: Enw'r Gwasanaeth i'w roi yma

Gwybodaeth gefndir

Fel arfer, mae gwybodaeth am y pwnc yn enw neu gyfeirnod wedi'i greu sy'n caniatáu i'r prosiect neu'r gwasanaeth olrhain yn ôl i ddata cyfrinachol sy'n cael ei gadw ar ffeil a chynnwys gwybodaeth ddemograffig a/neu wybodaeth ddefnyddiol arall, e.e., amser neu ddyddiadau sy'n ymwneud â'r gwasanaeth.

Rhesymau dros gyswllt – e.e. risg a ffactorau amddiffynnol y person ifanc

Mae hwn yn disgrifio'r rhesymau dros ymwneud yr unigolyn â'r prosiect neu'r gwasanaeth (e.e. gellid ei gymryd o'r atgyfeiriad).

Y gefnogaeth a ddarperir ac asiantaethau eraill cysylltiedig

Dylai'r adran hon gyflwyno darlun o'r gefnogaeth a ddarperir i'r unigolyn – o'r prosiect neu'r gwasanaeth penodol ac o asiantaethau eraill. Dylai fod yn glir sut mae'r gefnogaeth gan y prosiect/gwasanaeth yn cyd-fynd â'r gefnogaeth arall. Dylid egluro'r mathau o gymorth a ddarperir a'r rhesymau dros y cymorth hwn yn yr adran hon.

Adborth gan randdeiliaid

Mae'r adran hon yn crynhoi'r adborth gan yr ystod lawn o randdeiliaid ar y gefnogaeth a ddarperir i'r defnyddiwr gwasanaeth. Gallai'r rhanddeiliaid gynnwys y defnyddwyr gwasanaeth eu hunain, gofalwyr, aelodau o'r teulu, cyfeirwyr, staff gwasanaethau cymdeithasol, staff awdurdodau lleol, staff ysgolion, gweithwyr YOT ac ymarferwyr iechyd. Mae'r adran hon hefyd yn rhoi cyfle i dynnu sylw at unrhyw adborth o holiaduron boddhad defnyddwyr.

Effaith ar y plentyn neu'r person ifanc

Mae hyn yn canolbwyntio ar effaith y gwasanaeth neu'r prosiect ar yr unigolyn. Beth sydd wedi newid neu wella oherwydd eu hymwneud â phrosiect/gwasanaeth? Yn ddelfrydol, byddai hyn yn ddata mesuradwy a fyddai'n cael ei gasglu fel rhan o waith monitro arferol y prosiect. Dylai ganolbwyntio ar y newidiadau yng ngwybodaeth, ymddygiad, agweddau neu sgiliau unigolyn.

Gellir ei gyflwyno ar ffurf tabl isod:

Canlyniad	Maes effaith disgwyliedig	Targed ac amserlen	Sut mae'n cael ei fesur	Effaith wirioneddol ac amserlenni	Sylwadau

Gwersi a ddysgwyd

Mae hyn yn gyfle i dynnu sylw at y gwersi a ddysgwyd, e.e. beth fyddech chi wedi'i wneud yn wahanol, beth sydd angen digwydd nesaf.

5 Rheoli'r ymchwil

5.1 Cyflwyniad

Mae'r adran hon yn nodi'r prif ystyriaethau sy'n ymwneud â rheoli gweithgareddau ymchwil sy'n cynnwys ymgysylltu â dinasyddion. Mae'n crynhoi materion allweddol mewn perthynas â:

- Samplo
- Moeseg a diogelu
- Defnyddio data

5.2 Samplo

Mae nifer o gwestiynau defnyddiol i'w hystyried wrth feddwl am nifer a math y cyfranogwyr i'w cynnwys mewn cyfweliadau, grwpiau ffocws, astudiaethau achos ac arolygon.

- A oes angen sampl cynrychioliadol arnom (sy'n adlewyrchu'r boblogaeth ehangach) neu sampl fwriadus (h.y. un sy'n dewis nodweddion penodol – e.e. y rheini sydd wedi methu ymgysylltu â gwasanaeth)? Yn ymarferol, efallai y bydd yn rhaid i chi wneud â sampl cyfleustra (h.y. pwy bynnag sydd ar gael ac yn fodlon cymryd rhan) – gall hyn, wrth gwrs, effeithio ar ansawdd cyffredinol yr ymchwil.

- Ar gyfer cyfweliadau, astudiaethau achos a grwpiau ffocws, a oes gwerth mewn sicrhau sampl o ddefnyddwyr gwasanaeth sydd â gwahanol brofiadau a chanlyniadau? Mae sicrhau cymysgedd o dystiolaeth y gellir ei disgrifio fel "gwell", "gwaeth" ac "yn y canol" yn gallu darparu dysgu defnyddiol iawn.

- Sut a ble byddwn ni'n recriwtio cyfranogwyr? A fydd angen i ni weithio gydag asiantaethau partner a rhanddeiliaid? Pa adnoddau recriwtio fydd eu hangen?

- Beth yw'r cymhelliad i gyfranogwyr gymryd rhan? A fyddant yn derbyn crynodeb o'r ymchwil a sut y mae'n cyfrannu at ddatblygu gwasanaethau? Fyddan nhw'n cael cynnig gwobr go iawn (e.e. taleb ar y stryd fawr)? Pwyso a mesur manteision gwobr fel cymhelliad go iawn yn hytrach na chael canlyniad anfwriadol (e.e. efallai y bydd y rheini sy'n byw mewn tlodi yn cael mwy o orfodaeth i gymryd rhan oherwydd y wobr, yn hytrach na diddordeb gwirioneddol mewn cymryd rhan). Beth allai'r effaith fod ar y defnyddwyr gwasanaeth hynny sy'n dewis peidio â chymryd rhan?

- Sut gallwn ni sicrhau nad yw defnyddwyr gwasanaeth yn teimlo unrhyw bwysau i gymryd rhan? Rhaid i ni eu sicrhau nad yw cyfranogiad yn gysylltiedig ag unrhyw gefnogaeth a gânt yn y dyfodol.

- Hygyrchedd: sut gallwn ni sicrhau bod cyfranogwyr yn cael cymaint o gefnogaeth â phosibl i gymryd rhan? Meddyliwch am iaith, llythrennedd, anabledd, amser o’r dydd, cynhwysiant digidol a sut mae cyfranogiad yn cael ei gynnig – h.y. wyneb yn wyneb, neu’n ddigidol?

5.3 Moeseg a diogelu

Mae angen i arweinwyr prosiectau ac ymchwilwyr fod yn ymwybodol o ystyriaethau moesegol ym mhob cam o’r broses ymchwil. Gallai’r cwestiynau canlynol fod yn ddefnyddiol i helpu awdurdodau lleol sicrhau eu bod yn cyflawni eu rhwymedigaethau yn y maes hwn:

- A oes gofyniad rheoleiddiol i’r astudiaeth gael adolygiad ffurfiol o’r Pwyllgor Moeseg Ymchwil yn unol â’r canllawiau yn y Trefniadau Llywodraethu ar gyfer Pwyllgorau Moeseg Ymchwil (gweler yma[30]) ac os felly, a yw’r REC wedi rhoi barn foesegol ffafriol am yr astudiaeth?

Os nad, yna:

- A oes unrhyw ddeddfau/rheoliadau eraill sy’n berthnasol y mae’n rhaid i’r awdurdod lleol fod yn ymwybodol ohonynt wrth wneud penderfyniadau / goruchwylio?

- A oes proses gymeradwyo/adolygu foesegol yn bodoli yn yr awdurdod lleol, ac os felly, beth yw’r goblygiadau ar gyfer y darn hwn o ymchwil?

    - Sut bydd ymchwilwyr yn cael cydsyniad gwybodus gan gyfranogwyr (h.y., llafar, ysgrifenedig?) A oes angen drafftio taflenni gwybodaeth ymchwil a ffurflenni caniatâd, ac a fyddant yn ddigon hygyrch?

    - Sut bydd unrhyw faterion diogelu yn cael eu rheoli? (e.e. datgeliadau diogelu yn ystod y cyfnod gwaith maes?) A oes protocol ar waith neu arweinydd diogelu dynodedig y gall ymchwilwyr ymgynghori ag ef drwy gydol y prosiect?

    - Cyfrinachedd, anhysbysrwydd a diogelwch data – beth all cyfranogwyr ei ddisgwyl o gymryd rhan, a sut y caiff hyn ei gyfleu? Sut bydd data’n cael ei gadw’n ddiogel? Sut y glynir wrth bolisïau preifatrwydd a storio data?

    - Ystyriaethau moesegol eraill – e.e. sut bydd ymchwilwyr yn sicrhau nad oes pwysau i gymryd rhan a bod cyfranogwyr yn gwybod bod

[30] https://www.hra.nhs.uk/planning-and-improving-research/policies-standards-legislation/governance-arrangement-research-ethics-committees/

caniatâd yn cael ei negodi a bod modd ei dynnu'n ôl (h.y., gall cyfranogwyr wrthod cymryd rhan mewn rhai elfennau o'r ymchwil?)

- Pa gymorth sydd ar gael i ymchwilwyr a allai fod yn cynnal ymchwil ymysg pobl sydd wedi cael profiadau heriol? Pa drefniadau sydd ar waith i'r ymchwilydd gael gafael ar ôl-drafodaeth neu gymorth arall yn ôl yr angen?

- Beth yw'r broses ar gyfer sicrhau bod cyfranogwyr ymchwil yn gallu cael gwybod beth yw canlyniadau'r ymchwil a deall sut mae wedi cael ei ddefnyddio i lywio gwelliannau?

5.4 Defnyddio'r data

Fel egwyddor gyffredinol, dylai awdurdodau lleol geisio gwneud i bob darn o ddata "weithio'n galed" i sicrhau'r "enillion" gorau ar y buddsoddiad mewn adnoddau ac egni emosiynol y mae'r awdurdod lleol a dinasyddion wedi'i wneud wrth gynhyrchu data ansoddol. Fodd bynnag, rhaid i ddinasyddion fod â rheolaeth dros sut mae eu data'n cael ei ddefnyddio, felly os bydd pobl yn dangos unrhyw wrthwynebiad i'w data gael ei ddefnyddio at ddibenion lluosog neu ei rannu y tu hwnt i'r awdurdod lleol, rhaid parchu hyn.

Fel y nodwyd yn y canllawiau cysylltiedig (*Defnyddio tystiolaeth i hysbysu gwelliannau* sydd ar gael yma), gall pob darn o ddata fod yn werthfawr i nifer o adrannau yn yr awdurdod lleol a'i bartneriaid. Mewn rhai achosion, bydd hyn at ddibenion mewnol (e.e. cynllunio, comisiynu, gwella gwasanaethau, datblygu'r gweithlu), ac mewn rhai achosion, cyhoeddir y data (e.e. dangos atebolrwydd).

Mae data sy'n cael ei gasglu gan ddinasyddion sy'n ymgysylltu yn cael ei lywodraethu gan y Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR) a Deddf Diogelu Data 2018. Mae awdurdodau lleol yn gyfrifol am y data personol y maent yn ei gasglu, ei brosesu a'i gadw wrth gyflawni eu swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol ar gyfer oedolion a phlant a dylent sicrhau bod yr unigolion y maent yn gweithio â hwy yn ymwybodol o'u hawliau o ran dal a phrosesu eu gwybodaeth bersonol. Wrth gasglu data personol, ni ellir ei ddefnyddio ar gyfer unrhyw beth ar wahân i'r rheswm a nodwyd (neu a rannwyd) heb ganiatâd (oni bai ei fod yn cael ei brosesu ymhellach i ddileu nodweddion sy'n datgelu pwy ydych chi). O ganlyniad, mae'n hanfodol sicrhau eglurder ynghylch y caniatâd y mae'r cyfranogwr ymchwil wedi'i gynnig. Os oes awydd i ddefnyddio'r data at ddibenion lluosog a / neu wedi'i gyhoeddi mewn nifer o leoliadau a / neu wedi'i rannu rhwng gwahanol asiantaethau, rhaid egluro hyn i'r sawl sy'n cymryd rhan yn yr ymchwil a rhaid cael caniatâd penodol.

Yn ogystal â'r caniatâd unigol, dylai awdurdodau lleol sicrhau eu bod yn cydymffurfio â'u cyfrifoldebau ehangach o dan y Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR) a Deddf Diogelu Data 2018. Mae Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth wedi creu cod ymarfer defnyddiol ar rannu data, sydd ar gael yma.[31] Mae hwn yn faes cymhleth ac mae'n hanfodol bod y rheini sy'n ymwneud â

[31] https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/ico-codes-of-practice/data-sharing-code/

chynllunio, dadansoddi a dosbarthu ymchwil yn ymgynghori ac yn cydymffurfio â pholisïau a gweithdrefnau perthnasol eu sefydliad o ran y Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR) a Deddf Diogelu Data 2018.